

PROFIELWERKSTUK TAALKUNDE

Interview Taalverandering

30 januari 2019

Amsterdam - Scholieren Kimberly Poelman en Kim Selders van de Koninklijke Scholengemeenschap (KSG) in Apeldoorn zitten in hun eindexamenjaar (havo 5) en schrijven een profielwerkstuk over taalverandering. Voor hun werkstuk namen zij contact op met Kristel Doreleijers van [Profielwerkstuk Taalkunde](#) en het [Meertens Instituut](#) voor een interview.

Hoe zou u de definitie van taalverandering omschrijven?

Ik zou taalverandering omschrijven als een natuurlijk en geleidelijk proces waarbij bepaalde taalvariëpatronen sociaal, geografisch, stilistisch en talig steeds verder verbreed raken. Dat wil zeggen dat bepaalde nieuwe taalverschijnselen zich geleidelijk uitbreiden over de taalgemeenschap (van de ene groep of sociale klasse naar de andere), dat ze zich ook verbreden van de ene taalgemeenschap naar de andere (bijvoorbeeld van stad naar dorp), dat ze in steeds meer taalgebruikssituaties voorkomen, dat het aantal keer dat een bepaalde spreker in een bepaalde situatie het verschijnsel gebruikt geleidelijk toeneemt, en dat het verschijnsel zich in verschillende taalvormen (bv. woorden) voltrekt.

Voor u en ons is het begrip taalverandering bekend. Denkt u dat dit ook geldt voor de rest van Nederland? Ofwel: weten de mensen wat taalverandering inhoudt en wat er is veranderd de afgelopen jaren?

Ik denk dat veel mensen wel in staat zijn taalverandering te signaleren, maar dat maar weinig mensen ook de aard en gevolgen van taalverandering juist kunnen inschatten. Wanneer je een blik werpt op discussies over taalverandering in de media dan duikt al snel het begrip 'taalverloeding' op. Veel Nederlanders lijken zich zorgen te maken over veranderingen in taal, omdat ze veel waarde hechten aan het behoud van het Nederlands.

Veranderingen in de grammatica of woordenschat komen vaak van 'buiten' en dit zien mensen als een bedreiging. Sprekers nemen bijvoorbeeld leenwoorden over uit het Engels en in straattaal vind je veel elementen uit het Marokkaans, Turks en Surinaams. Voor sommige mensen gaan dan alle alarmbellen rinkelen: onze taal, misschien wel ons belangrijkste immateriële culturele erfgoed, is in gevaar! Misschien spreken we over 100 jaar wel helemaal geen Nederlands meer?! Als je kijkt naar de taalgeschiedenis zal je echter al snel zien dat het waarschijnlijk zo'n vaart niet zal lopen. In het verleden nam het Nederlands bijvoorbeeld erg veel woorden over uit het Latijn, Frans en Duits, maar onze taal bestaat nog steeds! Sommige van die woorden komen in hun authentieke vorm in onze taal terecht, maar vaak 'vernederlandsen' we dit soort woorden ook zodat je soms niet eens meer door hebt dat het oorspronkelijk leenwoorden zijn, bijvoorbeeld 'koffie' en 'alcohol' uit het Arabisch, 'computer' uit het Engels en 'sowieso' uit het Duits.

Wij zijn er tijdens ons onderzoek achter gekomen dat de grootste factoren bij taalverandering de (nieuwe) techniek en globalisering zijn. Is dit volgens u een juiste conclusie of zien wij andere factoren, die misschien belangrijker zijn, over het hoofd?

Door globalisering komt het Nederlands steeds vaker in contact met andere talen. Om succesvol te participeren in de samenleving (bv. in het bedrijfsleven) is het belangrijk dat je meerdere talen beheerst. Het Engels is de zogenaamde 'lingua franca' in Europa, dat wil zeggen dat dit de belangrijkste taal is voor internationale communicatie (al is het afwachten wat er gebeurt als de Brexit doorgaat!). Binnen de Europese politiek is daarnaast het Frans heel belangrijk, net als het Duits. En het zal je niet verbazen dat het ook erg waardevol kan zijn (bijvoorbeeld in politiek of economisch opzicht) als je grote talen als het Russisch, Arabisch of Chinees beheerst. Eigenlijk levert iedere taal (óók dialect) die je machtig bent een voordeel op! Wisten jullie bijvoorbeeld dat Europa een zogenaamde 'drietaligheidsformule' heeft? Dat wil zeggen dat de Europese Unie stimuleert dat inwoners van Europa (ten minste) drie talen beheersen: de eigen nationale taal (bv. het Nederlands), het Engels en een taal naar keuze.

Naast globalisering speelt ook digitalisering ('nieuwe techniek') een belangrijke rol in taalverandering. Het is voortaan veel gemakkelijker om (online) nieuwe talen te leren of om het nieuws te lezen in een andere taal dan je moedertaal. Ook de sociale media hebben invloed op taalgebruik, juist vanwege de nauwe band tussen taal en identiteit. De sociale media zijn voor veel mensen een goede manier om hun (sociale, regionale, ...) identiteit te profileren en taalkeuzes spelen daarbij een belangrijke rol. Het maakt nogal wat uit voor de beeldvorming of je altijd in het Standaardnederlands, Engels, een dialect of misschien wel straattaal 'tweet'! Je kunt daarmee laten

zien met welke sociale groep je je verbonden voelt. Verder speelt ook migratie een belangrijke rol in taalverandering. Doordat steeds meer immigranten naar Europa (en daarbinnen ook Nederland) vluchten/verhuizen, komen de nationale talen van de betreffende landen in aanraking met (exotische) vreemde talen. Als talen met elkaar in contact komen, nemen ze logischerwijs eigenschappen van elkaar over. Dit wil echter niet zeggen dat talen daardoor meteen met uitsterven worden bedreigd, maar wel dat taalmerken (bv. zinstructuren, klanken of woordenschat) kunnen gaan variëren en op den duur zelfs veranderen!

Om in te gaan op de globalisering: zou het een goede/redelijke oplossing zijn als iedereen één taal zou spreken en er alleen lexicale veranderingen mogen worden toegepast? Bijvoorbeeld dat iedereen Engels spreekt.

Eigenlijk is het niet helemaal eerlijk als zou worden afgesproken dat iedereen één bestaande taal (zoals het Engels) zou moeten gaan spreken. Moedertaalsprekers zijn in internationale communicatie (bv. discussies) dan altijd in het voordeel! Mensen die het Engels (of een andere taal) als tweede taal leren, zullen het nooit zo goed gaan beheersen als die moedertaalsprekers, met alle gevolgen van dien. Als het gaat over één wereldwijde taal, dan zou je dus een nieuwe taal moeten bedenken. Dat is in het verleden ook wel eens geprobeerd, bijvoorbeeld in de negentiende eeuw met het Esperanto, een sterk vereenvoudigde taal met (bijvoorbeeld) invloeden uit de Slavische talen (klanken) en de Romaanse talen (woordenschat). Het idee was dat Esperanto (dat nog geen moedertaalsprekers had en geen nationaal karakter, namelijk niet verbonden aan één land) een oplossing kon zijn voor interculturele communicatie. Door de eenvoudige grammatica zouden mensen gemakkelijk Esperanto kunnen leren. Toch is het Esperanto nooit zo succesvol geworden als de bedenker ervan (de Poolse Lejzer Zamenhof) had gehoopt. Wellicht komt dat doordat te weinig mensen de motivatie konden opbrengen om deze taal (die eigenlijk niemand echt sprak) te leren. Ook kan het een gevoelskwestie zijn. Taal is niet alleen een communicatiemiddel, maar ook een denkmiddel en een middel om je gevoelens mee te uiten. En iedereen zal herkennen dat die laatste twee dingen het beste gaan in je eigen taal!

Overigens zijn er vandaag de dag ook onderzoekers die het over een heel andere boeg gooien. Een aantal wetenschappers gelooft niet zozeer in interculturele communicatie door allemaal dezelfde taal te spreken, maar juist in 'luistertaal'. Dit houdt in dat iedereen zijn eigen moedertaal kan spreken en dat de sprekers elkaar kunnen begrijpen op basis van passieve taalvaardigheid (luisteren/lezen). Het idee is dat je elkaars taal niet perfect hoeft te kunnen spreken om succesvol met elkaar te communiceren, omdat het voldoende is wanneer je elkaar begrijpt. Je hoort en ziet hierover meer in [deze kennisclip](#) over de omgang met meertaligheid.

